

ПРОБЛЕМА НАФТОВІДХОДІВ В УКРАЇНІ ТА У СВІТІ

ст. викладач Школа В.Ю.

Сьогодні однією з найбільш важливих проблем, яка має глобальний характер, є проблема поводження з нафтовідходами, які віднесені до категорії небезпечних відходів. Основну їх частину складають відпрацьовані масла, які збираються й накопичуються на промислових і транспортних підприємствах. Загалом у світі споживається понад 50 млн. т мінеральних масел, з яких близько 50% безповоротно губиться в процесі використання, а понад 25 млн. т щорічно зливається з машин і механізмів, повністю або частково втративши експлуатаційні властивості, та потребує заміни. Частка відпрацьованих масел становить більше 60% всіх втрат нафтопродуктів.

У процесі господарської діяльності в Україні щорічно утворюється близько 1,7 млн. т нафтовідходів, з яких 29% – відпрацьовані нафтопродукти, що відповідають класифікаційним групам масла моторні відпрацьовані, масла індустріальні відпрацьовані і суміш нафтопродуктів відпрацьованих (СНВ), та 71% – нафтошламові відходи. Близько 80% відпрацьованих нафтопродуктів нелегально скидається у навколишнє середовище, спалюється (що суперечить рішенню Стокгольмської конвенції щодо заборони прямого спалювання нафтовідходів) та частково використовується як паливо, і лише решта підлягає переробці (на достатньо низькому рівні). В той же час, за даними ЄС в цілому у Європі скидається лише до 25% відпрацьованих масел, до 75% – збирають, з яких 25% регенерується, 49% – використовується як паливо й 1% – знищується. Дані за окремими країнами показано в табл. 1.

Управління відпрацьованими маслами в ЄС здійснюється відповідно до окремої Директиви з утилізації відпрацьованих масел 75/439/ЕЕС від 16.06.1975 р. (утилізація передбачає збір, транспортування, переробку (у тому числі регенерацію) і поховання відпрацьованих масел), де вони розглядаються не як відходи, що підлягають знищенню, а як відпрацьовані продукти, що підлягають вторинному використанню. Діяльність збирачів, перевізників і переробників підлягає обов'язковому ліцензуванню. Важливим фактором реалізації положень Директиви ЄЕС є передбачені в ній щорічні звіти країн-членів ЄС у Комісію ЄС про свій технічний рівень, досвід і досягнуті результати. Для забезпечення життєздатності вимог Директиви ЄС передбачаються способи економічного стимулювання підприємств, що займаються утилізацією відпрацьованих масел (відповідні цінова, податкова й акцизна політики, субсидії й винагороди). Ці підприємства як компенсацію за зобов'язання, що покладені на них, можуть одержувати дотації за виконані

послуги. Завдяки такій законодавчій системі в країнах ЄС досягнуті високі показники зі збору й переробки відпрацьованих масел. У деяких країнах ЄС (Австрія, Бельгія, Фінляндія, Франція, Ірландія, Італія, Люксембург, Португалія, Іспанія, Великобританія) відпрацьовані масла, що застосовуються як паливо для енергетичних цілей, повністю звільнені від податків. Така фіскальна політика підтримує застосування відпрацьованих масел як палива й створює дефіцит сировини для виробників регенерованих масел. Однак, в останні роки намітилася серйозна тенденція до утилізації, а не спалення або знищення відпрацьованих масел: законодавство ЄС усе більше віддає перевагу регенерації відпрацьованих масел як найбільш екологічно нешкідливому способу їх утилізації.

Таблиця 1 – Показники використання відпрацьованих масел у країнах Європи.

Країна	Кількість установок регенерації відпрацьованих масел, од.	Загальна продуктивність діючих установок, тис. т/рік	Частка відпрацьованих масел, що збираються, %	з них:	
				підлягають регенерації, %	використовуються як паливо, %
Німеччина	6	280	87	55	30
Швеція	...	...	82	...	...
Італія	6	239	...	55	18
Голандія	...	...	71	...	...
Бельгія	2	45	42	50	25
Франція	1	110	...	28	54
Іспанія	8	190	...	16	...
Ірландія	...	...	35	...	...

¹ У інших країнах відпрацьовані масла використовуються переважно як паливо, при цьому не завжди з використанням способів попереднього очищення.

... – Дані відсутні.

Слід зазначити, що в даний час найбільша потужність підприємств з регенерації відпрацьованих масел зосереджена в Німеччині. Цінова політика відрегульована таким чином, що витрати на збір і перевезення відпрацьованих масел повністю оплачуються виробниками і переробниками, при цьому державних дотацій не вимагається.

Світовий досвід переконує, що відпрацьовані продукти нафтопереробки є не лише об'єктом знищення, а й в першу чергу, реальним джерелом поповнення масляних ресурсів, відновлення якості яких забезпечує повторне їх використання у господарській діяльності.